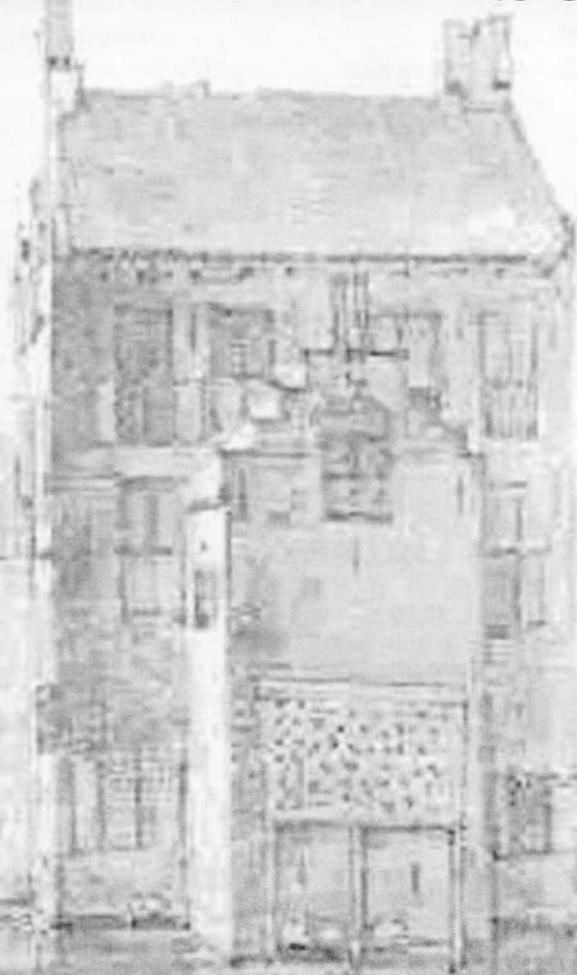

Oud Woudenberg

2005-3

is een uitgave van de Stichting Oud Woudenberg.

Deze Stichting is opgericht op 15 december 1955

En stelt zich ten doel:

- 1. Het verzamelen en tentoonstellen van voorwerpen van oudheidkundige aard betrekking hebbend op of gevonden in de gemeente Woudenberg en omgeving.*
- 2. Het verhogen van de kennis van de geschiedenis van de gemeente Woudenberg.*
- 3. Het naspeuren van de zeden en gewoonten in de gemeente Woudenberg in verleden en heden.*

Voorzitter: P.D. de Kruif
Secretaris: O.G.A. Honders
Rembrandtlaan 40
3931 TK Woudenberg
(033)2863649

Postadres: Postbus 2, 3930 EA Woudenberg
Penningmeester: H. Schouten
Postbank nr: 2057783
Banknummer: 37.24.34.401

Redactie
'Oud Woudenberg': W. de Greef
H.G. Moesbergen
E.C. Veldhuis (eindredacteur)
Nico Bergsteijnweg 67
(033)2862799

Aanmelden en wijzigingen
donateurs: Postbus 2,3930 EA Woudenberg

Minimale donatie: € 10,00 per jaar

De Oudheidkamer aan de Schans nr. 20 is geopend op iedere tweede vrijdag van de maand van 19.00 tot 20.00 uur en elke maandag van 14.00 tot 15.30 uur.
Contactpersoon Oudheidkamer: C. Pater- De Lange (033) 286 2595

website: www.oudwoudenberg.nl
e-mail: info@oudwoudenberg.nl

ISSN: 1571-456X

Woord vooraf	2.
Catharina van Alexandrië	3.
De Koepel van Stoop II	9.
Evacués in de Wieringermeer	11.
Website Oud Woudenberg in de lucht	17.
Oud Woudenberg naar Haarlem	19.
Van de Bestuurstafel	20.
Wie, wat, waar, wanneer	22.
Tips	24.

1. Woord vooraf

In de vakantieperiode en vlak daarvoor zijn onze vaste leveranciers van bijdragen en de redactie in de weer geweest om het nieuwe nummer van 'Oud Woudenberg' op tijd te laten verschijnen. Naast een artikel van de hand van Wim Schipper over Catharina van Alexandrië (haar naam is ondermeer verbonden aan de Woudenbergse 'grote' kerk), heeft Wim de Greef een aanvulling gevonden op het artikel over de Koepel van Stoop. Ook bewerkte hij een artikel over de evacuatie van de Woudenbergse bevolking in 1940 naar Noord Holland.

Voorts treft u aan gegevens over onze nieuwe **website**; onze Stichting kan zich nu ook via internet presenteren (www.oudwoudenberg.nl). Ten behoeve van eventuele deelname aan het uitstapje naar Haarlem (21 september a.s.) treft u een losbladig aanmeldingsformulier aan; ook wordt er iets meer verteld over wat er voor die dag op het programma staat.

Het bestuur deelt vervolgens een aantal zaken mede, ondermeer over het 50-jarig jubileum van onze Stichting a.s. november en over de noodzakelijke verhuizing naar een nieuw tijdelijk onderkomen. Het wordt nu echt tijd dat de gemeente ons een definitieve accommodatie aanbiedt!

Tenslotte vragen we uw medewerking om er achter te komen wie de persoon is op een oude foto uit de collectie van Oud Woudenberg. En hebben we voor u een drietal tips.

Veel leesplezier!

De redactie

2. Catharina van Alexandrië

Beeld (13^e eeuw) van St. Catharina in de Dom van Magdeburg

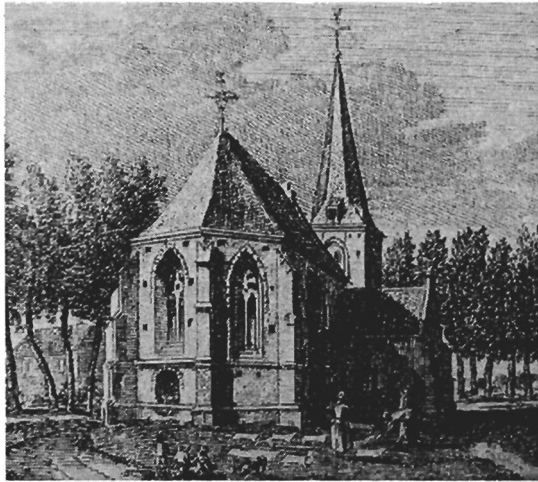
Inleiding

In de Rooms Katholieke- en Oost Orthodoxe kerken vereert men een groot aantal heiligen. De Protestantse kerken hebben de verering van heiligen na de Reformatie afgeschaft. De grondslag van de verering van heiligen staat in de Apostolische Geloofsbelijdenis waar onder meer staat geschreven: "wij geloven in één Katholieke¹ kerk en de gemeenschap der heiligen". Deze zin wordt in de Rooms Katholieke kerk en de Protestante kerken verschillend uitgelegd. In de Protestante kerken wordt onder heiligen verstaan: alle leden van deze kerk. (Efeze 1:1). In de Rooms Katholieke kerk wordt hier onder andere verstaan de gemeenschap der heiligen die rond God geschaard staan, niet op aarde, maar in de hemel.

De voornaamste heilige is Maria, de moeder van Christus, daarnaast is een belangrijke heilige: Catharina van Alexandrië. Ze is zo belangrijk dat zelfs één van de beelden boven de ingang van de St. Pieter in Rome

¹ Katholiek = algemeen

Catharina uitbeeldt en als we dichter bij huis zoeken is Catharina de patroonheilige van het Aartsbisdom Utrecht. Denk verder ook maar eens aan Hoog-Catharijne in het centrum van Utrecht en het museum Catharijneconvent in dezelfde stad. Zelfs in Woudenberg is Catharina geen onbekende: de "grote" kerk in ons dorp was aan haar gewijd evenals de huidige Rooms Katholieke kerk.

De Kerk te Woudenberg, gewijd aan St. Catharina

We zullen in dit verhaal stil staan bij heiligen in het algemeen en bij Catharina van Alexandrië in het bijzonder.

Historie

In de eerste eeuwen van het bestaan van de Christelijk kerk, gebruikte men geen afbeeldingen van goden of heiligen. In de middeleeuwen (500-1500) trad de lokale heerser op als tussenpersoon tussen de koning (de leenheer) en de gewone stervelingen. Het volk trok die lijn door en beschouwde de heiligen in de hemel ook als tussenpersoon tussen God en de mensen. Ook kregen de Katholieken steeds meer behoefte aan afbeeldingen van deze heiligen, waarvoor men in tijden van blijdschap en nood kon knielen om te danken en bidden. Dit verlangen van de gelovigen stelde de leiding van de Katholieke kerk voor een groot probleem omdat men het Tweede Gebod van de Tien Geboden: "Gij zult u geen gesneden beeld maken", geen geweld

aan wilde doen. Tijdens het tweede concilie van Nicea² (787) werd vastgelegd dat men beelden van heiligen in de kerk mocht plaatsen. Maar dat er geen sprake mocht zijn van aanbidding (cultus latrae); uitsluitend van verering (cultus duliae). Maria neemt hierbij een bijzondere plaats in. De Rooms Katholieke kerk heeft in de loop der eeuwen een groot aantal heiligen voortgebracht, waarvan velen nog steeds worden vereerd. Overleden personen, die na een zaligverklaring in aanmerking zouden kunnen komen om heilig verklaard te worden, worden aan een langdurig en gedegen onderzoek onderworpen.

Zaligverklaring

Het is de gewoonte van de Rooms Katholieke kerk dat pas vijf jaar na het overlijden van de desbetreffende persoon, men een procedure kan opstarten om iemand zalig te laten verklaren. Tot op heden is maar één keer een uitzondering op deze regel gemaakt, namelijk bij moeder Theresa.

Om uiteindelijk tot een zaligverklaring te komen, moet een lange weg afgelegd worden en deze is bovendien bijzonder kostbaar, waarbij men tevens voortdurend moet lobbyen om het proces gaande te houden. Een voorbeeld ter illustratie: het voorstel voor de zaligverklaring van moeder Theresa omvat 35.000 pagina's. Het verzamelen en laten drukken hiervan kost een vermogen. De congregatie voor heiligverklaringen te Rome gaat deze pagina's opnieuw doorworstelen om tot een gedegen oordeel te kunnen komen. Dit kost enorm veel tijd en energie, die misschien beter aan andere zaken besteed had kunnen worden.

Daarom worden lang niet altijd alle personen, die voor zaligverklaring in aanmerking zouden kunnen komen, ook daadwerkelijk zalig verklaard. Geldgebrek speelt daarbij vaak een rol. Bij een zaligverklaring gaat het meestal om personen, die in het openbaar op bijzondere wijze getuigenis van hun geloof hebben afgelegd. Een aantal van hen heeft dat zelfs als martelaar met de dood moeten bekopen, zoals de Nederlandse karmelietpriester Titus Brandsma (1881-1942), hoogleraar aan de universiteit van Nijmegen, die opriep tot verzet tegen de Nazi's en in 1942 in het concentratiekamp Dachau werd omgebracht. Hij werd in 1985 zalig verklaard.

² Nicea = het huidige Iznik in Turkije

In het Aartsbisdom Utrecht heeft Kardinaal Simonis dit jaar al twee keer een diocesane³ rechtbank benoemd om een onderzoek te starten voor de onderbouwing van een eventuele zaligverklaring van Dorothea Visser (1819-1876) en Alfons Ariëns (1860-1928).

Als iemand zalig is verklaard duurt het vaak nog vele tientallen zonet honderden jaren, alvorens deze persoon in aanmerking komt heilig verklaard te worden.

Heiligverklaring

In de middeleeuwen stond niet precies omschreven welke criteria gehanteerd moesten worden en welke instantie iemand heilig kon verklaren. In 1625 bepaalde paus Urbanus VIII dat alleen de paus het recht had om te bepalen wie heilig werd verklaard en werden er procedures ontworpen.

Om van 'zalig' bevorderd te worden tot 'heilig' is wederom een wonder nodig, dat geschied is door voorspraak van de desbetreffende persoon, ook moet er door de jaren heen een blijvende verering hebben plaatsgevonden.

Er gaan overigens onder theologen en bisschoppen stemmen op om het wonder als toelatingseis voor de zalig- en heiligverklaring helemaal af te schaffen en te vervangen door een eis van voortdurende verering of gebedsverhoringen. Met de voortschrijdende medische wetenschap is het de vraag of de criteria voor wonderen niet te medisch zijn geworden. Voor personen die vanwege hun geloof een marteldood zijn gestorven is trouwens al geen wonder meer vereist.

De pastor van de Kerk der Friezen in Rome en rector van het Nederlands College, Ruud Smit, formuleerde de heiligenverering eens als volgt: "De heiligenverering geeft iets weer van het geloof dat hemel en aarde verbonden zijn. Je kunt als mens niet in de hemel kijken maar van een aantal mensen kun je vrij zeker zeggen dat ze op het goede adres zijn aangekomen".

In totaal zijn er in de geschiedenis van de Rooms Katholieke kerk naar schatting enkele duizenden personen zalig en enkele honderden heilig verklaard. Een nauwkeuriger schatting is moeilijk te maken omdat het Vaticaan pas in 1588 een begin heeft gemaakt met alles nauwkeurig bij te houden.

De onlangs overleden paus Johannes Paulus II was een groot voorstander van zalig- en heiligverklaringen. In zijn ruim

³ diocesane rechtbank = kerkelijke rechtbank van een bisdom

vijftiengjarige pontificaat heeft hij evenveel personen zalig of heilig verklaard als zijn voorgangers de afgelopen vier eeuwen samen, namelijk rond de 1300 personen. Onder hen is een aantal erg omstreden figuren zoals de oprichter van Opus Dei, Josemaria Escriva de Balaguer, die zeventien jaar na zijn dood al heilig werd verklaard.

Opus Dei is een uiterst conservatieve besloten organisatie van leken binnen de Rooms Katholieke kerk, waarvan sommige deskundigen beweren dat ze fascistische ideeën hadden in de tijd van de Spaanse dictator Franco. In het nuchtere Nederland hebben ze weinig aanhangers. Voor de heiligverklaring van Josemaria is enorm veel geld uitgegeven en hard gelobbyd en nu de oprichter van deze beweging heilig is verklaard, is als het ware ook de hele organisatie heilig verklaard en immuun geworden voor kritiek.

In Noordwest-Europa wordt deze heiligverklaring gezien als een smet op het blazoën van de paus en bovendien politiek niet erg verstandig.

Catharina

Maar laten we terugkeren naar de hoofdpersoon van dit verhaal.

Catharina dankt haar bekendheid aan de legendarische passio⁴, het verhaal over haar marteldood, dat in de 6de of 7de eeuw in het Grieks werd geschreven en later in veel talen is vertaald onder andere in het Latijn.

Volgens de legende was Catharina een jong Christenmeisje uit Alexandrië. Vijftig wijsgeren moesten haar op last van de Romeinse keizer Maxentius, regerend van 305 tot 312, strikvragen stellen ten tijde van de christenvervolgingen. Ze wist haar geloof zo overtuigend te verdedigen dat alle vijftig geleerden zich bekeerden. Dat moesten ze echter wel met de dood bekopen; ze stierven op de brandstapel de marteldood. Het was de bedoeling dat Catharina zelf door middel van een rad met scherpe punten zou worden gefolterd (zie het rad met punten in de tekening van Catharina op blz. 3). Ze bad tot God en het rad brak, daarop werd ze met het zwaard onthoofd.

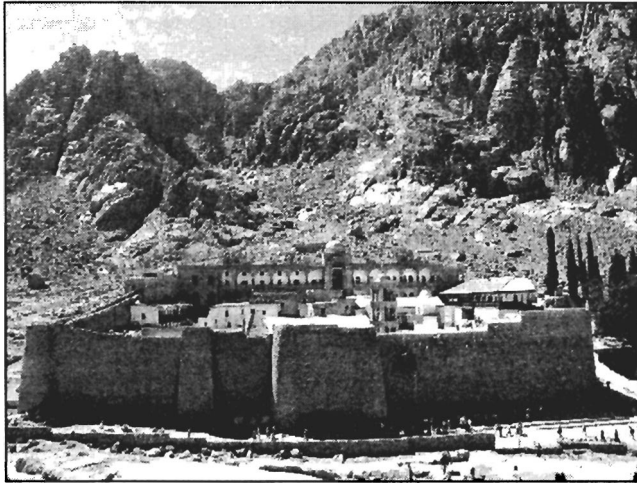
De verering van Catharina nam in de middeleeuwen een grote vlucht en ze werd beschermheilige van veel beroepsgroepen. Haar gedenkdag is 25 november.

Na haar dood zouden engelen haar lichaam naar de Mozesberg in de Sinai hebben gebracht en haar daar begraven hebben.

⁴ passio = lijdensverhaal

Catharinaklooster

Aan de voet van de Mozesberg (**Gebel Musa**) in de Sinaiwoestijn in Egypte ligt het Catharinaklooster. Het klooster is in 527 in opdracht van Byzantijnse⁵ keizer Justinianus gebouwd op de plek waar zich het verhaal van de brandende braamstruik zou hebben afgespeeld en waar God aan Mozes is verschenen.

Sinai Catharinaklooster

In de bibliotheek van dit klooster werd in **1844** de zogenaamde Codex **Sinaïticus** gevonden. Dit is het oudste manuscript van het complete Nieuwe Testament. Het werk dateert uit de 4de eeuw en is geschreven op velijn⁶. Het bestaat momenteel uit losse vellen die nauwelijks meer aan te raken zijn omdat ze dan uit elkaar vallen. Het gehele manuscript zal worden gedigitaliseerd.

Catharina van Alexandrië is pas sinds de middeleeuwen de patrones van dit klooster, dat oorspronkelijk gewijd was aan Maria. Na het vinden van stoffelijke resten van een jonge vrouw (toegeschreven aan Catharina) werd dat lichaam overgebracht naar het klooster omstreeks de 11de eeuw en wordt nog steeds vereerd.

Op het ogenblik leven nog steeds ruim vijftig monniken in het klooster, dat een toeristische trekpleister is geworden.

⁵ Byzantijns = Oost Romeins

⁶ velijn = kalfsperkament.

Officiële Heiligen in Nederland

Nederland kent vijf zaligen, waarvan er twee heilig zijn verklaard, namelijk:

- Petrus Canisius (1521-1597), zalig verklaard in 1864 en heilig in 1925.
- Kaatje Adolphine Dierckx (1866-1900), zalig verklaard in 1946 en heilig in 2000.
- Peerke Donders (1809-1887), zalig verklaard in 1982.
- Titus Brandsma (1881-1942), zalig verklaard in 1985.
- Karel Houben (1821-1893), zalig verklaard in 1988.

Wim Schipper

3. De koepel van Stoop (II)

(Het eerste gedeelte werd afgedrukt in Oud Woudenberg 2005-1, p.13-15)

We hebben nu vier goede redenen om aan te nemen dat het tempeltorentje een latere toevoeging is, en dat op de aanzetten in het oorspronkelijke beschoot destijds een dakje was aangesloten. Wanneer we de maten van de aanzetten naar de portiekgevel doortrekken, vormen die een driehoekige bekroning. Bovendien is deze merkwaardige wijze van gevelbeëindiging in de neoclassicistische bouwtrant van de negentiende eeuw volstrekt onbekend en ook in de Romeinse en Palladiaanse bouwkunst komt dit detail niet voor. Een logische overweging is dat een aedicula bovenop de gevel de aandacht van de hoofdvorm afleidt. En tot slot staat de ambachtelijke en traditionele vervaardiging van de kapconstructie in schril contrast met de wat onbeholpen manier waarop de aedicula is uitgevoerd, met holle kokers en veel spijkers, in plaats van balkhout met pen en gatverbindingen.

We ontdekten ook dat de kolommen die het overstek van de koepel optisch ondersteunen helemaal niet uit de oude Amsterdamse koopmansbeurs afkomstig zijn, zoals tot nu toe is aangenomen. Bouwmeester Zocher was weliswaar ook betrokken bij de bouw van de nieuwe koopmansbeurs in Amsterdam, waarna hij en Stoop in de gelegenheid zijn geweest bij de sloop van de oude beurs van Hendrick de Keyser uit 1608 onderdelen te verwerven. Maar de natuursteendeskundige van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg

heeft de steensoort en de afwerking van de zes Toscaanse zuilen onderzocht en stelde vast dat deze afwerking in de zeventiende eeuw niet voorkwam. Daarentegen wel in het tweede kwart van de negentiende eeuw. Ook de verouderingsverschijnselen zijn niet sterk

Oude foto Koepel van Stoop; rechtsboven op het dak het tempelachtige torentje, de aedicula, waarvan hiervoor wordt gesproken.

genoeg om een datering in de vroege zeventiende eeuw enigszins aannemelijk te maken. Bovendien zullen zuilen in die periode eerder van zandsteen dan van hardsteen vervaardigd zijn, zoals de koepelkolommen. Als de kolommen van de destijds te slopen beurs van hardsteen waren, is aannemelijk dat ze, in verband met de toen ook al aanwezige verwerking, bij demontage onbruikbaar zouden zijn. Het laatste argument betreft de plaatsing in de tijd. De koepel werd gebouwd in 1840. De nieuwe beurs enkele jaren later en pas daarna is de oude beurs gesloopt. De zuilen zouden dan later toegevoegd moeten zijn. Gezien de constructie is dat een mogelijkheid, maar de stucafwerking maakt dit een onmogelijkheid. Het gaat hier dus vrijwel zeker om kopieën van de Amsterdamse kolommen. De Koepel van Stoop toont prachtig aan dat een gebouw, mits niet teveel aangetast, zelf de beste drager is van zijn verhaal.

Cor van Kooten, consulent bouwkunde

Uit: Nieuwsbrief van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, mei 2004

bron: www.woudenbera.net (enigszins bewerkt door de redactie)

4. Evacués in de Wieringermeer, mei 1940

Bij veel Nederlanders overheerste eind jaren 30 van de vorige eeuw het idee dat ons land, net als tijdens de Eerste Wereldoorlog, niet betrokken zou raken bij een volgende grote oorlog.

Nederland hield zich immers neutraal.

Er werd echter ook rekening mee gehouden dat het anders zou kunnen lopen.

Op 12 en 28 februari 1940 werden te Amsterdam evacuatieplannen besproken. Het betrof de planning van de eventuele evacuatie van de bewoners van drie gemeenten in het gebied van de Grebbelinie. Dit zou aan de orde zijn als een eventuele opmars van de Duitsers hier niet gestuit zou kunnen worden.

Het plan van het Nederlands Militair Gezag was dat de burgerbevolking van Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude naar de Noord-Hollandse gemeenten **Wieringermeer**, Barsingerhorn, Winkel, Wieringerwaard en Oudorp zou worden afgevoerd.

De in Amsterdam genomen voorzorgsmaatregelen, waarover de af te voeren bevolking in maart 1940 per circulaire was ingelicht, bleken te moeten worden uitgevoerd. Het Nederlandse leger was niet in staat om na de inval op vrijdag 10 mei het goed bewapende Duitse leger bij de Grebbelinie tegen te houden. Het Nederlands Militair Gezag beval daarop de ontruiming Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude. De evacuatie vond plaats op vrijdag 10 en zaterdag 11 mei 1940.

Het volgende staatje geeft de herkomst en bestemming van de evacués weer.

Vluchtoord:	Bestemming gemeente:	Aantal evacués ca.:
Woudenberg	Wieringermeer (in het dorp Middenmeer)	2.600
	Barsingerhorn	800
Scherpenzeel	Winkel	1.265
	Wieringerwaard	780
Renswoude	Oudorp	555
	Totaal	6.000

De circa 6000 evacués werden afgevoerd met treinen van het spoorwegstation Woudenberg-Scherpenzeel naar de z.g. 'uitlaadstations' **Schagen**, Noordscharwoude en Alkmaar.

Transport naar de evacuatieadressen zou geschieden met gevorderde bussen (personen) en vrachtwagens (bagage).

In zijn verslag van deze evacuatie d.d. 1 augustus 1940 schreef de burgemeester van Woudenberg, P.A.G. Baron van Heeckeren van Brandsenburg, onder andere het volgende:

- *"Eén trein bestemd voor Renswoude kwam niet op de aangewezen tijd, als gevolg waarvan de mensen zijn ondergebracht in een barak nabij de Roomboterfabriek. Eerst de volgende avond kon het vertrek plaatsvinden. Overigens had de afvoer een zeer ordelijk verloop, terwijl ook het transport zelve naar wens is gegaan. Zaterdagavond 11 mei was de afvoer beëindigd en bleef in de gemeente Woudenberg slechts achter de zogenaamde A-klasse (gemeentepersoneel, politie, brandweer, etc.).*
- *Deze A-klasse is op haar post gebleven tot maandag 13 mei 1940. Zij moest de gemeente ontvluchten nadat het gemeentehuis door vijandelijk granaatvuur werd gebombardeerd. Deze mensen hebben zich op eigen gelegenheid naar het vluchtoord Wieringermeer begeven.*

Met dankbaarheid wil ik memoreren de hartelijke wijze waarop de ingezetenen in de vluchtoorden zijn ontvangen, terwijl ik wil besluiten met mijn grote erkentelijkheid uit te spreken jegens ALLEN die op enigenetie wijze medewerking hebben verleend om de evacuatie zo vlot en gunstig te doen verlopen."

Dat de evacuatie 'zo vlot en gunstig' is verlopen is het resultaat van veel noeste arbeid van de burgemeesters en belangeloze inzet van de bevolking van de betreffende Noord-Hollandse gemeenten. Uit het verslag van deze evacuatie aan de hand van de burgemeester van de Wieringermeer d.d. 6 juli 1940 is het volgende ontleend. Hieruit blijkt dat de door de burgemeester van Woudenberg ervaren vlotte gang van zaken heel wat voeten in de aarde had.

Het plan was de geëvacueerden, welke in drie transporten zouden arriveren, (resp. 1000, 1000 en 600 mensen), in massa voorlopig onder te brengen in de grote beurszaal van hotel Smit te Middenmeer. Daar zou de exploitant zorgen voor een eenvoudige warme- of broodmaaltijd. De Commissie van Ontvangst, bestaande uit dertig personen, beschikte over gegevens betreffende plaatsruimte in woningen en de kerkelijke gezindte van de bewoners, welke gegevens volledig waren verwerkt in

een zestal door de uitgever N. Samsom te Alphen a/d Rijn in de handel gebrachte "Hulpregisters bij huisvesting evacuatie". Zij beschikte voorts over de nodige inkwartieringsbewijzen. Medewerking van de militaire autoriteiten was toegezegd om de evacués met bussen te vervoeren naar de ongeveer 350 boerderijen verspreid in de Wieringermeer.

In de middag van de 10e mei kwamen ongeveer 3000 Nederlandse militairen in de Wieringermeer aan, die, na grensgevechten in Groningen en Friesland, zich over de Afsluitdijk terugtrokken naar de Kop van Noord-Holland. Bovendien kwamen in de loop van de avond van 10 mei en in de ochtend van 11 mei nog eens 200 a 300 vluchtelingen uit Friesland in de Wieringermeer aan. Al deze militairen en vluchtelingen moesten bij de bevolking (de militairen vooral op de boerderijen, de vluchtelingen hoofdzakelijk in de dorpskernen), worden ingekwartierd. Hierdoor was veel van de beschikbare plaatsruimte voor de evacués uit Woudenberg verloren gegaan. De grote beurszaal te Middenmeer kon niet voor de eerste opvang worden gebruikt, omdat de militaire staf van de teruggetrokken legereenheid zich daarin had gevestigd. Telefonisch werd nog meegedeeld dat het Militair Gezag geen autobussen beschikbaar had voor vervoer van de evacués naar de afgelegen boerderijen.

De snel bijeen geroepen Evacuatiecommissie stelde in allerijl een noodhulphuisvestingsplan op:

- a. uit het register worden verwijderd de kaarten van hen, bij wie al militairen of vluchtelingen zijn ondergebracht;
- b. in elk van de andere woningen worden zes geëvacueerden gehuisvest, onafhankelijk van de gezinssterkte;
- c. de geëvacueerde zieken moeten worden ondergebracht in het Weeshuis te Schagen, omdat in de Wieringermeer elke gelegenheid daartoe ontbreekt;
- d. het eerste transport geëvacueerden moet worden ondergebracht in de drie kerken te Middenmeer de volgende transporten in een landbouwschuur in de omgeving van Middenmeer;
- e. de verstrekking van een broodmaaltijd en koffie wordt toevertrouwd aan een in allerijl gevormd damescomité;
- f. voor het vervoer van de geëvacueerden naar de kwartieren worden de bezitters van auto's in de Wieringermeer ingeschakeld.

De kop van Noord-Holland en onderstreept de plaatsen waar de bevolking van Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude naar toe werd geëvacueerd in mei 1940.

Op zaterdagmorgen 11 mei arriveerde om ong. 11.00 uur de eerste groep van zo'n 40 personen. Er was geen leider en niemand beschikte over een gele registratiekaart. De tweede groep (ong. 1000 man), amveerde diezelfde dag rond 16.00 uur. Slechts de helft van deze groep was in het bezit van een gele kaart. De hoofdbegeleidervan deze groep was totaal niet voor zijn taak berekend. De derde groep (ong. 1000 personen) kwam aan rond 19.00 uur. Gele kaarten waren in het geheel niet aanwezig.

Het ontbreken van gele kaarten betekende dat ieder persoon afzonderlijk eerst geregistreerd moest worden. De vierde groep (zo rond de 700 mensen) arriveerde in de nacht van 11 op 12 mei te 02.00 uur. Deze groep moest tot het aanbreken van de dag in de centrale verzamelaarsplaats blijven. Bij deze groep bleken aanwezig te zijn een 100-tal uitgewekenen uit de gemeente Amersfoort. Deze laatste groep beschikte voor het grootste deel over gele kaarten, **terwijl** de hoofdbegeleidervolkomen voor zijn taak berekend was. Te **Schagen** waren 17 zieken, bestemd voor de Wieringermeer, achtergebleven. De medewerking van de **Wieringermeerbevolking** was bewonderenswaardig. Een 100-tal autobezitters reden dag en nacht af en aan. Wanklanken tussen gastheren en gasten, hoewel niet helemaal uitgebleven, behoorden tot de zeldzaamheden.

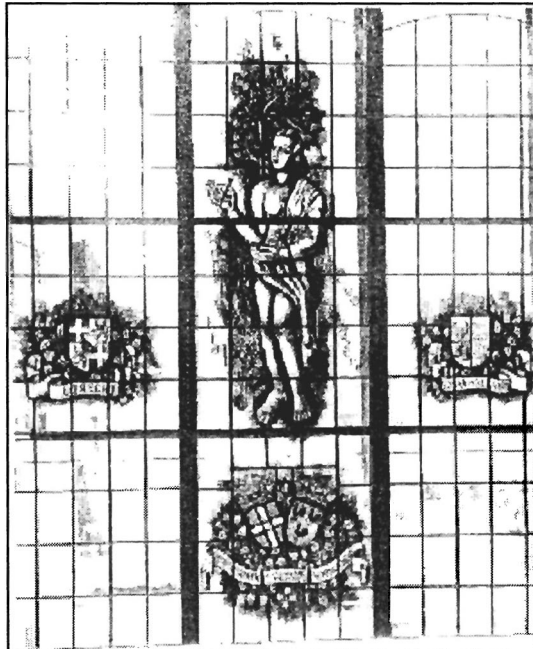

In degelijke boerderijen werden de evacués ondergebracht (Op de foto Wierweg E14, nu 41).

Onmiddellijk na de capitulatie (15 mei 1940) is een groot aantal geëvacueerden, naar schatting 1500, op eigen gelegenheid teruggekeerd. Benzinebonnen werden alleen afgegeven voor transport per bus. Voor auto's werden slechts benzinebonnen afgegeven als het zieken (8 personen) en oudenvandagen betrof. Er werd een colonne van 10 tot 12 bussen beschikbaar gesteld voor het vervoer van de overige 1000 a 1100 geëvacueerden, die in drie etappes via **Schagen** vertrokken op maandag 20 en dinsdag 21 mei.

Van de burgemeester van Woudenberg werd onder dagtekening van 28 mei 1940 een dankbetuiging ontvangen voor de goede zorgen, welke aan de bevolking zijner gemeente waren betoond, welke dankbetuiging door middel van een publicatie in de plaatselijke pers aan de inwoners van de Wieringermeer werd overgebracht.

Later in dat jaar werd als dank aan de gemeente Wieringermeer een glas-in-loodraam aangeboden als dank voor het onderbrengen van de evacués uit Woudenberg. Dit raam werd aangebracht in de gevel van de aanbouw van het gemeentehuis aan de Raadhuisstraat (nu: Prof. Granpré-Molierestraat) te Wieringerwerf.

Op de vorige pagina het betreffende glas-in-loodraam.

Op het linker paneel het wapen van de provincie Utrecht en op het rechter paneel dat van Noord-Holland. Op het centrale paneel, boven, een symbolische figuur met een spijker in haar hand, met daaromheen de tekst "Benefici **trabili clavo** figere" (Horatius) wat vrij vertaald betekent: "Ik heb mijn best gedaan om alles stevig te bevestigen" en onderaan in een **bloemenkrans o.a.** het wapen van Woudenberg en de Wieringermeer en een lint met daarop de tekst 'Wieringermeer, evacuatie mei 1940 en Woudenberg'. Het gemeentehuis is, inclusief dit glas-in-loodraam, door de **onderwaterzetting** van de polder door de Duitsers in april 1945, verloren gegaan.

Bron: Kroniek, uitgave van het Historisch Genootschap Wieringermeer, 13^e jaargang, 200511 (nr.40).
Door de redactie van Oud Woudenberg bewerkt.

5. Website Oud Woudenberg in de lucht!

Hoewel Oud Woudenberg zich met het verleden bezighoudt, ontkomt ook onze Stichting niet aan de nieuwste technologische ontwikkelingen als computer en internet.

Stichting Oud Woudenberg - Microsoft Internet Explorer
Bestand Beveiligen Beeld Favorieten Extra Help
Stopsen Vernieuwen Startpagina Zoeken Favorieten Media Geschied. E-mail Afdrukken
Adres http://www.oudwoudenberg.nl

Stichting 'Oud Woudenberg'
Postbus 2
3630 EA Woudenberg
info@oudwoudenberg.nl

Laat u kennismaken met de geschiedenis van Woudenberg en z'n bewoners.

Hoe doet 'Oud Woudenberg' dat?

- We verzamelen voorwerpen van oudheidkundige aard
- Er worden tentoonstellingen georganiseerd
- Tijdens de avonden voor donateurs komen er historische onderwerpen aan de orde.
- Het jaarlijkse uitstapje gaat naar plaatsen met historische waarde
- Vijf keer per jaar verschijnt het blad 'Oud Woudenberg'.
- Zo af en toe verslijpt 'De Klapperman' met daarin een historisch thema

design by internet.nl

Daarom **kondigen** wij u hierbij met gepaste trots aan dat, na een periode van een half jaar voorbereiding, wij nu een **website** hebben met het mooie adres:

www.oudwouderberg.nl

Onze donateurs de familie Guido en Anita van Ipenburg waren zo vriendelijk het voortouw te nemen en hebben zich belangeloos op het technische ontwerp gestort.

De familie Van Ipenburg heeft het pand aan de Voorstraat aangekocht, waar voorheen de familie Veldhuizen woonde.

Zij hebben hart voor historie en proberen het pand zoveel als mogelijk in oude staat te herstellen. Zij starten daar een computerwinkel, een aanwinst voor de plaatselijke middenstand.

Hiervoor ziet u een afbeelding van de beginpagina van de **website**. Aan de linkerkant staan een aantal knoppen waarop u kunt doorklikken naar meer informatie:

'HOME' is de beginpagina,

'INFO' met openingstijden van de oudheidkamer en doelstellingen,

'AANMELDEN' om via **internet** te kunnen aanmelden als donateur,

'AGENDA' met de activiteiten van het lopende jaar,

'FOTO'S' hier komen foto's van vroeger te staan,

'GESCHIEDENIS' onderverdeeld in:

- 'Algemeen',

- 'Oud Wouderberg',

- 'De Klapperman' en tenslotte

'LINKS' met internetadressen van zusterverenigingen en andere interessante websites.

De **website** van Oud Wouderberg staat nog aan het prille begin en zal steeds verder verbeterd worden.

We proberen hierbij om het zo overzichtelijk mogelijk te houden.

Breng eens een bezoek aan onze **website!**

Hebt u opmerkingen, suggesties en ideeën, geef ze dan aan ons door op het **e-mailadres**: **info@oudwouderberg.nl**

6. Oud Woudeberg naar Haarlem

Zoals eerder aangekondigd vindt het uitstapje van de donateurs van de Stichting Oud Woudeberg plaats op woensdag 21 september 2005. De reis is naar Haarlem, een historische stad waar veel te bezichtigen valt. We vertrekken om half negen vanaf de parkeerplaats bij het Politiebureau. Let op, dus niet meer vanaf De Schans!

We hopen tegen tien uur te arriveren bij de Grote of St.-Bavokerk aan de Oude Groenmarkt. Daar nuttigen we eerst een kopje **koffie** met gebak en krijgen daarna een rondleiding door de kerk. Om 12.30 uur krijgen we een lunch gereserveerd bij Grand **Café** Brinkman, zoals de donateurs van Oud Woudeberg gewend zijn. Om 14.00 uur zal onder leiding van 't Gilde een wandeling van ruim een uur worden gemaakt langs diverse bezienswaardigheden en een aantal hofjes. Deze tocht eindigt op het Spaarne ■ a op het afvaartadres van **Wolthuis** Cruises. Daar starten we om 16.00 uur een grachtenrondvaart van circa 50 minuten.

Om 17.00 uur hopen we de thuisreis weer te aanvaarden en rond 18.15 uur te arriveren in Woudeberg.

De prijs voor het uitstapje bedraagt **€ 38,-**. Alle donateurs ontvangen een inschrijfformulier. Dit kunt u invullen en inleveren bij de volgende adressen:

L. Pater-De Lange, **Zegheweg** 8, P.D. de Kruif, Geeresteinselaan 17 en **O.G.A. Honders**, Rembrandtlaan 40. Ook kunt u het opsturen naar de

Stichting Oud Woudenberg, postbus 2, 3930 EA Woudenberg, of een e-mail sturen naar odyhonders@zonnet.nl

Het bedrag van E 38,- graag uiterlijk 7 september overmaken naar rekeningnummer 37 24 34 401. Naar ervaring van de afgelopen jaren hebben wij 1 bus gereserveerd. Het maximale aantal deelnemers is 60 personen, dus reageer snel.

7. Van de bestuurstafel

50-jarig jubileum Stichting Oud Woudenberg

De datum komt steeds dichterbij. Op 30 november hoopt de stichting te jubileren in gebouw Eben Haëzer aan de Schoutstraat. Het eerste exemplaar van het jubileumboek 'Woudenberg in beeld' 1955-2005 zal aan de burgemeester worden aangeboden en de heer P.H. Pels-Rijcken zal voor een interessante voordracht over een historisch onderwerp zorgen. De avond begint om 19.30 uur precies. Zaal open en ontvangst van de gasten om 19.00 uur. Om 20.30 is er een officiële receptie, waarbij een hapje en een drankje worden aangeboden. Wij nodigen alle donateurs van **harte** uit om onze gast te zijn.

De aanwezige donateurs kunnen op deze avond tevens het jubileumboek in ontvangst nemen. De overige donateurs krijgen het thuis bezorgd. Deze relatief kostbare uitgave wordt door de Stichting Oud Woudenberg gratis ter beschikking gesteld. Voor degenen die vrijwillig een bijdrage willen leveren aan dit mooie boek wordt een acceptgiro bijgesloten; van **harte** aanbevolen, maar het is geen verplichting. Meerdere exemplaren kunnen worden gekocht voor een bedrag van E 18,50. Tegen deze vastgestelde prijs zijn ze ook te koop bij de reguliere boekhandel.

Verhuizing

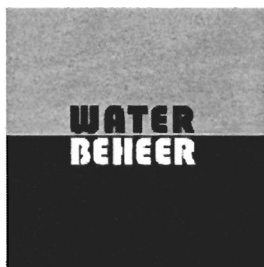
Op 15 september is het zover. Dan moeten wij ons onderkomen aan De Schans verlaten hebben. Een vertrouwd plekje zo langzamerhand. Dan

behoort het ook tot de herinnering van Oud Woudenberg. Zo gaat dat. Want het gebouw wordt gesloopt tot meerdere glorie van een Nieuw Woudenberg. De bijna gewijde grond krijgt waarschijnlijk geen erg eervol nieuw bestaan, want het wordt parkeerplaats voor zover bekend. Hebben we dat bij de afbraak van historische gebouwen niet vaker gezien? We krijgen een voorlopig onderkomen in het politiebureau op de hoek **Willem de Zwijgerlaan/Parklaan**. Behalve opslag, archief en bestuurlijke ruimte is er niet veel plaats om te kunnen presenteren. Dit alles in afwachting van de definitieve oplossing die naar verwachting in de tweede helft van 2006 zal komen.

Vanaf 15 september bent u van **harte** welkom op onze nieuwe **locatie**. Een jaar lang kunnen we slechts kleine zaken tentoonstellen. Een beetje behelpen dus! Misschien kunnen we de presentatiemogelijkheden enigszins vergroten als de benedenverdieping, die nog door de gemeente wordt gebruikt, later vrijkomt. Komt u ons een bezoek brengen? Iedere tweede vrijdagavond van de maand van 19.00 uur tot 20.30 uur en elke maandagmiddag van 14.00 uur tot 15.30 uur. Op die maandagmiddagen kunt u ook terecht voor het scannen van uw foto's die met Oud Woudenberg te maken hebben en waarvan u denkt dat die nog niet tot de collectie van Oud Woudenberg behoren. U kunt de foto die u natuurlijk koestert na het scannen gelijk weer mee naar huis nemen.

Ziet u een mogelijkheid om ons tijdens de verhuizing een handje te helpen (en dat hopen wij van harte!) dan kunt u telefonisch contact opnemen met Lia Pater 033 2862595. De verhuizing zal in fasen plaatsvinden vanaf medio augustus.

Oproep!

Het bestuur van het Waterschap Vallei & Eem heeft besloten tot een uitgave van een boek over de geschiedenis van het waterbeheer in het huidige waterschapsgebied in het kader van de viering van het tienjarig

bestaan van het waterschap in 2007. Dit boek zal worden geschreven door Margriet Mijnsen-Dutilh, archivaris van het Waterschap Vallei & Eem. Zij zou graag een aantal verhalen willen opnemen van mensen uit het Valleigebied over hun belevenissen met water.

Ons bereikte het verzoek om onze donateurs te vragen zulke verhalen op schrift te stellen. Op zichzelf is alles welkom, als het maar over waterbeheer gaat: wateroverlast of watergebrek, waterkering en overstromingen, watervervuiling, waterwerken zoals dijken, sluizen, gemalen stuwen e.d. Alleen drinkwater doet niet mee!

Hebt u dergelijke verhalen, schrijf ze op en stuur of mail ze ons toe. Stichting Oud Woudenberg, postbus 2,3939 AE Woudenberg. E-mail adres odvhonders@zonnet.nl

8. Wie, wat, waar, wanneer?

In het vorige nummer van Oud Woudenberg plaatsten wij een groepsfoto (foto nr. 2105.2) van een uitje van een aantal Woudenbergers uit de jaren 30 van de vorige eeuw. Er stonden al heel wat namen bij. We kregen enkele reacties, maar we verwachten er nog meer!

Hiernaast de nieuwe foto (nr. 3105.3)

We vragen ons af wie de vervaarlijk uitzierende man met geweer en hondje is. Pijp in de mond, pet op het hoofd en een dienstjas aan.

Wellicht de jachtopziener van Geerestein?

Uiteraard zijn we ook benieuwd wanneer de foto genomen is en naar andere achtergrondinformatie.

Wie kan ons verder helpen?

Reacties graag aan:

Hans Wildschut, John F. Kennedylaan 13,3931 XE Woudenberg, tel. 033-2861266. Ook mailen kan: info@oudwoudenberg.nl

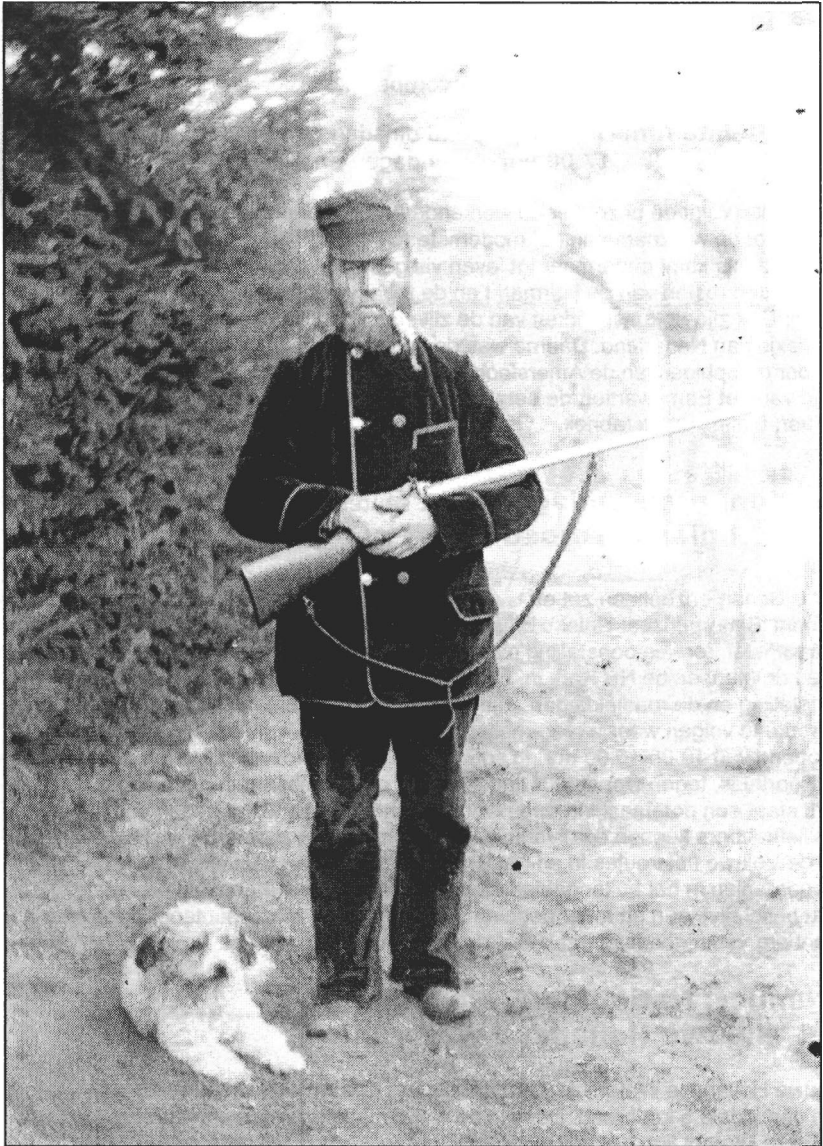

Foto nr. 3105.3 (Collectie Oud Woudenberg)

9. Tips

'Amersfoort werkt!' t/m 31 december a.s.

Museum Flehite Amerfoort, geopend dinsdag t/m vrijdag: 11.00- 17.00 uur. Weekend: 13.00- 17.00 uur. Maandagen en feestdagen gesloten.

In de expositie volgt de bezoeker de werkende Amersfoorter, van de jager uit de prehistorie tot de werknemer in het modernste ICT-bedrijf.

De geschiedenis komt ondermeer tot leven via gebruiksvoorwerpen uit de steentijd, teruggevonden resten van de jaarmarkt en de tabaksverbouwen –handel in de 17^e en 18^e eeuw. Ook zijn er kunstwerken van de zilversmid en voorwerpen uit het eerste glasfabriekje van Nederland. Daarna was de komst van de trein in 1863 een belangrijke factor voor de opbloei van de Amersfoortse economie. De vroege 20^e eeuw was de glorie tijd van het Eemkwartier, de eerste industriewijk. Hier rolden bijvoorbeeld de eerste fietsen van Eysink uit de fabriek.

Open Monumentendag 10 en 11 september a.s.

Thema: **'Religieus Erfgoed'**

Dit jaar is Scherpenzeel aan zet en is er voor gekozen om de dag te combineren met het evenement 'Scherpenzeel-Uniek'. Er is een verbinding gezocht met het thema 'water' ondermeer is er een tentoonstelling over de watersnoodramp van 1855. Tijdens die ramp vluchtten de mensen de NH Kerk in. De vereniging Oud Scherpenzeel organiseert de tentoonstelling en de rondleidingen. Tijdens de Open Monumentendag is er een mini-kerkenroute te volgen waar u (voormalige)kerkgebouwen kunt bezichtigen. De kerken zijn geopend van 10.00-15.00 uur. In sommige kerken worden activiteiten georganiseerd. Bij het Poorthuis, tegenover de NH kerk, worden oude ambachten gedemonstreerd. In het park staat een dorsmachine opgesteld waar het dorsen wordt gedemonstreerd. Wandelliefhebbers kunnen de diverse Klompenpaden bewandelen. Fietsliefhebbers volgen de Veluwe fietsroutes in en om Scherpenzeel. Daarnaast is er de W-fietsroute langs boerderijen in het buitengebied van Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude. De routebeschrijvingen en meer gegevens over de Open Monumentendag elders zijn in Woudenberg verkrijgbaar bij het VVV-kantoor aan de Dorpsstraat.

September: Nationale Fortenmaand

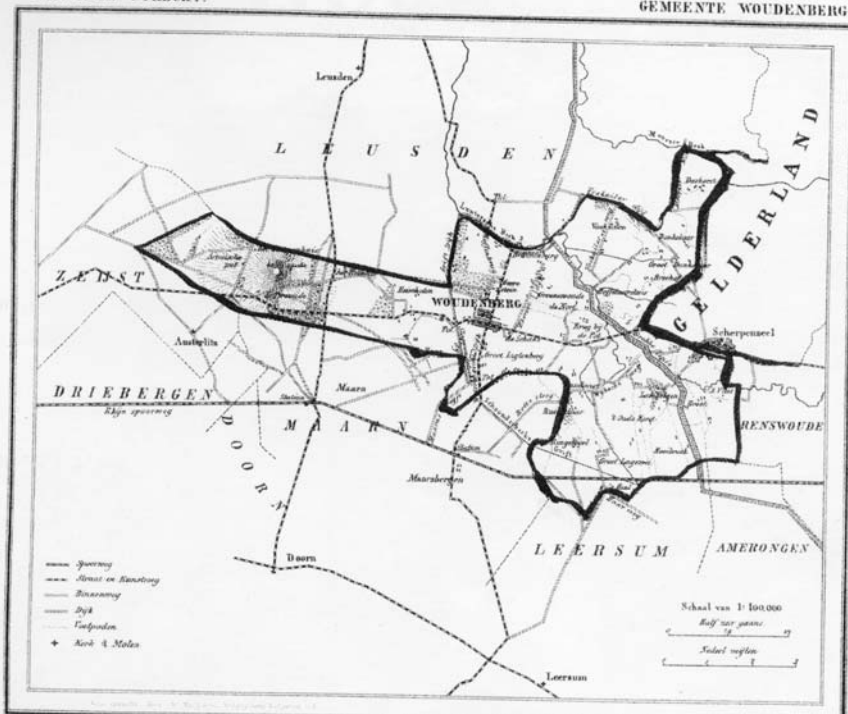
Thema: **'Nieuwe Hollandse Waterlinie'**

De Nieuwe Hollandse Waterlinie werd aangelegd tussen 1814 en 1940 en is totaal 85 km lang en gemiddeld 5 km breed. Deze in de wereld unieke linie, waarvan een groot deel in de provincie Utrecht ligt, bestaat uit ruim 50 forten, verbonden door zo'n 1000 waterbouwkundige en militaire objecten. Een groot aantal forten in en rond die oude verdedigingslinie opent in september voor de 12^e keer de deuren voor iedereen. Er zijn rondleidingen, wandelingen, kinderactiviteiten en nog veel meer.

Meer informatie: W-Woudenberg; www.fortenmaand.nl; www.hollandsewaterlinie.nl

PROVINCIE UTRECHT.

GEMEENTE WOUDEBERG.

1865

3070 Bandoes. 2030 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringer te Leuswarden.